

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 12 ΙΟΥΝΙΟΥ 2024
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)
ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΠΛΗΡΕΙΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

α. Μακεδονική Επιτροπή: Επιτροπή που ιδρύθηκε τον Ιανουάριο του 1878 στην Αθήνα με σκοπό την οργάνωση επανάστασης στη Μακεδονία. Οι Μακεδόνες πρόσφυγες της Νέας Πέλλας, και άλλοι της Εύβοιας, ανταποκρίθηκαν στις προσπάθειες της Επιτροπής να συγκεντρώσει στρατιωτική δύναμη. Πράγματι, ξέσπασε επανάσταση στον Όλυμπο, στα Πιέρια και στη Χαλκιδική και έληξε με ανακωχή μεταξύ των Ελλήνων επαναστατών και των Τούρκων.

β. Συμφωνία Μουρνιών Κυδωνίας: Συμφωνία η οποία υπογράφηκε μετά από σκληρές διαπραγματεύσεις που διήρκησαν όλο το καλοκαίρι του 1905 μεταξύ των επαναστατών του Θερίσου και των Προστατίδων Δυνάμεων. Η τελική συμφωνία υπογράφηκε από τον Βενιζέλο στις 2 Νοεμβρίου 1905 στο μοναστήρι των Μουρνιών Κυδωνίας. Εξασφαλίστηκε γενική αμνηστία και οι Μ. Δυνάμεις δεσμεύτηκαν να επεξεργαστούν ένα χάρτη νέων παραχωρήσεων στον κρητικό λαό, αρνούμενες πάντως να επιτρέψουν την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα.

γ. Σκωρίες: Υλικά που είχαν συσσωρευτεί στα μεταλλεία του Λαυρίου στη διάρκεια των αιώνων εκμετάλλευσης των ορυχείων κατά την αρχαιότητα. Το 1866 άρχισε στο Λαύριο τις εργασίες της μία γαλλο-ιταλική εταιρεία (Σερπιέρι-Ρου) με στόχο την εξαγωγή μεταλλεύματος όχι μόνο από τα υπόγεια κοιτάσματα αλλά και από τις «σκωρίες». Η τεχνολογία της εποχής επέτρεπε την απόσπαση μεταλλεύματος από αυτά τα κατάλοιπα.

ΘΕΜΑ Α2

- α. Λάθος
- β. Λάθος
- γ. Λάθος
- δ. Σωστό
- ε. Σωστό

ΘΕΜΑ Β1

«Η Ελλάδα του μεσοπολέμου (1919-1939)... στην καταστροφή», σελ 52 του σχολικού βιβλίου

ΘΕΜΑ Β2

«Για την επίσημη έναρξη της νέας περιόδου... νέα Προσωρινή Κυβέρνηση της Κρήτης», σελ. 217 του σχολικού βιβλίου και «Παρά της έντονης... τον ιστό της», σελ. 218.

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Το α ερώτημα απαντιέται από το εξής χωρίο του **σχολικού βιβλίου**: «Μετά την υπογραφή της Σύμβασης... στάση των προσφύγων.», **σελ. 161**. Το β ερώτημα απαντιέται από το εξής χωρίο του **σχολικού βιβλίου**: «Στις 10 Ιουνίου 1930... του άλλου κράτους.», **σελ. 161**

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

α. Μετά την υπογραφή της Σύμβασης ανταλλαγής πληθυσμών και της Συνθήκης ειρήνης της Λοζάνης, οι σχέσεις της Ελλάδας με την Τουρκία δοκιμάζονταν κατά διαστήματα από εντάσεις. Ύστερα από διαπραγματεύσεις, τον Ιούνιο του 1925 υπογράφηκε η Σύμβαση της Άγκυρας και το Δεκέμβριο του 1926 η Συμφωνία των Αθηνών. Αυτές ρύθμιζαν τα επίμαχα θέματα, όμως δεν εφαρμόστηκαν ποτέ. Το κείμενο από το έργο του Β. Κολλάρου, «Η μειονοτική πολιτική του Ελευθερίου Βενιζέλου (1898-1933)», επιβεβαιώνει την ιστορική αφήγηση σχετικά με τις ελληνοτουρκικές διπλωματικές σχέσεις μετά την υπογραφή της Σύμβασης και της Συνθήκης της Λοζάνης («Το Δεκέμβριο... των Αθηνών»). Συγκεκριμένα, ο ιστορικός επιβεβαιώνει ότι η Σύμβαση της Άγκυρας (1925) δεν εφαρμόστηκε, ταυτόχρονα, όμως, προσφέρει συμπληρωματικές πληροφορίες για τη Συμφωνία των Αθηνών (1926), που υπογράφηκαν από τον Έλληνα Υπουργό Εξωτερικών, Π. Αργυρόπουλο και τον Τούρκο εκπρόσωπο στην Μικτή Επιτροπή, Σ. Σαράτσογλου. Όπως αναφέρει, η Συμφωνία αυτή προέβλεπε ότι η Ελλάδα και η Τουρκία είχαν τη δυνατότητα να θέσουν υπό την κατοχή τους τα μη ανταλλάξιμα κτήματα και ακίνητα («Η Συμφωνία των Αθηνών... δύο χώρες»). Αυτό σημαίνει ότι τα συγκεκριμένα περιουσιακά στοιχεία των μουσουλμάνων που έφευγαν από την Ελλάδα περνούσαν στην κατοχή του ελληνικού κράτους και αντίστοιχα, οι περιουσίες των Ελλήνων της Τουρκίας στην κατοχή του τουρκικού κράτους. Μοναδική εξαίρεση

αποτελούσαν τα κτήματα των μουσουλμάνων της Δυτ. Θράκης και των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης, καθώς αυτοί είχαν εξαιρεθεί της ανταλλαγής των πληθυσμών («εξαιρούνταν... Κωνσταντινούπολης»). Οι όροι, επίσης, της συμφωνίας, όπως καταγράφονται στο πρώτο κείμενο, προέβλεπαν ότι τα προς εξαγορά κτήματα από τις δύο χώρες θα είναι ίσης αξίας και μάλιστα απαλλάσσονταν από κάθε περιορισμό, προκειμένου να δοθούν χωρίς προβλήματα και δεσμεύσεις σε νέους ιδιοκτήτες («Τα δύο κράτη... ιδιοκτήτες τους»).

Τον Αύγουστο του 1928 το κόμμα των Φιλελευθέρων κέρδισε τις εκλογές και σχεδόν αμέσως η νέα κυβέρνηση ξεκίνησε διαπραγματεύσεις που κράτησαν δύο χρόνια. Ο Ελ. Βενιζέλος επιθυμούσε τη διευθέτηση των οικονομικών διαφορών και την αναγνώριση του εδαφικού καθεστώτος μεταξύ των δύο χωρών. Όμως, σε κάθε προσπάθεια προσέγγισης με την Τουρκία, εμπόδιο στεκόταν η έντονα αρνητική στάση των προσφύγων.

β. Στις 10 Ιουνίου 1930 υπογράφηκε η Συμφωνία της Άγκυρας που αποτελούσε το οικονομικό σύμφωνο μεταξύ των δύο χωρών. Τα κυριότερα σημεία του ήταν:

- Ρύθμισε το ζήτημα των Ελλήνων ορθοδόξων της Κωνσταντινούπολης και των μουσουλμάνων της Θράκης, καθώς και των «φυγάδων».
- Όριζε ότι οι ανταλλάξιμες μουσουλμανικές περιουσίες στην Ελλάδα και οι ελληνικές στην Τουρκία περιέρχονταν στην κυριότητα του Ελληνικού και Τουρκικού Δημοσίου, αντίστοιχα.
- Προέβλεπε αμοιβαία απόσβεση των οικονομικών υποχρεώσεων μεταξύ των δύο χωρών.

Η συμφωνία ολοκληρώθηκε στις 30 Οκτωβρίου του ίδιου έτους με το Σύμφωνο φιλίας, ουδετερότητας και διαιτησίας. Ο Κ. Σβολόπουλος στο έργο του «Η ελληνική εξωτερική πολιτική 1900-1945» επιβεβαιώνει την υπογραφή του συμφώνου Φιλίας Ουδετερότητας και Διαιτησίας και μάλιστα συμπληρώνει σχετικά με το περιεχόμενό του ότι απαγορευόταν στην Ελλάδα και την Τουρκία να συμμετέχουν σε οικονομική ή πολιτική συμμαχία που στρεφόταν ενάντια στην άλλη χώρα («απαγόρευση της συμμετοχής-θα στρεφόταν κατά»).
Υπογράφηκε, επίσης, το Πρωτόκολλο για τον περιορισμό των ναυτικών εξοπλισμών το περιεχόμενο της οποίας, σύμφωνα με τον ιστορικό, υποχρέωνε τις δύο χώρες να ενημερώνουν η μία την άλλη πριν από την αγορά ναυτικών εξοπλισμών, προκειμένου να δοθεί βαρύτητα στην ειρηνική επίλυση των διαφορών και να αποφευχθεί ο εξοπλιστικός ανταγωνισμός («αμοιβαία ενημέρωση-προληφθεί ο ανταγωνισμός»). **Τέλος, υπογράφηκε, η Σύμβαση εμπορίου, εγκατάστασης και ναυτιλίας.** Με την τελευταία αυτή σύμβαση δόθηκε η δυνατότητα στους υπηκόους του καθενός από τα δύο κράτη να ταξιδεύουν ή να εγκαθίστανται (με κάποιους περιορισμούς) στο έδαφος του άλλου κράτους, γεγονός που επιβεβαιώνεται από το κείμενο Β («εμπορική σύμβαση... σύμβαση εγκαταστάσεως»).

ΘΕΜΑ Δ1

Το α ερώτημα απαντιέται από το εξής χωρίο του **σχολικού βιβλίου**: «Όσο οι Έλληνες... οι πρώτες παρατάξεις.», **σελ. 60-61**. Το β ερώτημα απαντιέται από το εξής χωρίο του **σχολικού βιβλίου**: «Το «Προσωρινόν Πολίτευμα»... και προκρίτων», **σελ. 61**

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

α. Όσο οι Έλληνες ήταν υπόδουλοι, σε γενικές γραμμές τηρούσαν κοινή στάση απέναντι στον κατακτητή. Όταν άρχισε η εκδίωξη των Τούρκων, άρχισαν οι συγκρούσεις μεταξύ των μέχρι τότε ομονοούντων. Το βασικότερο ζήτημα αφορούσε το ποιος και πώς θα διαχειριζόταν την εξουσία. Μια σειρά γεγονότων, που σχετίζονται με τη διαμόρφωση διαφορετικών απόψεων για το ζήτημα αυτό, οδήγησαν σ' ένα προστάδιο διαμόρφωσης των πρώτων πολιτικών κομμάτων. Τα γεγονότα αυτά συνδέονται με την κάθοδο του Δημητρίου Υψηλάντη στην επαναστατημένη Πελοπόννησο, ως πληρεξουσίου του αδελφού του Αλεξάνδρου, Γενικού Επιτρόπου της Φιλικής Εταιρείας, με σκοπό την ανάληψη της ηγεσίας της Επανάστασης. Όταν ο Δημ. Υψηλάντης έφτασε στην Ύδρα, οι Πελοποννήσιοι είχαν ήδη ορίσει από μόνοι τους κυβερνητικά όργανα τοπικής εμβέλειας. Ο Υψηλάντης θέλησε να επιβάλει ένα δικό του «Γενικό Οργανισμό της Πελοποννήσου», που θα του επέτρεπε να συγκεντρώσει τη στρατιωτική και πολιτική εξουσία στα χέρια του. Οι πρόκριτοι δεν το αποδέχθηκαν και με δυσκολία αποσοβήθηκε η σύρραξη. Το πρώτο κείμενο, από το έργο του G. Hering «Τα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα, 1821-1936», πραγματεύεται τη σύγκρουση του Υψηλάντη με τους πρόκριτους σχετικά με την εξουσία και την οργάνωση του Αγώνα. Συγκεκριμένα, ο Υψηλάντης επιθυμεί συγκεντρωτική εξουσία με διευρυμένες δικαιοδοσίες ενώ οι πρόκριτοι υποστήριζαν τοπικά διοικητικά όργανα, θέλοντας προφανώς να διασφαλίσουν την εξουσία τους («οι πρόκριτοι... ευρείες εξουσίες»). Η αντίθεση μεταξύ των δύο πλευρών δεν είχε ως αντικείμενο μόνο το ποιος θα κατείχε πραγματικά την εξουσία, αλλά αφορούσε και τη δομή τού υπό ίδρυση κρατικού οργανισμού. Ο Υψηλάντης πρότεινε τη δημιουργία συγκεντρωτικού συστήματος διακυβέρνησης, ώστε να εξασφαλιστούν οι οικονομικοί πόροι για τη συνέχιση του αγώνα και η πειθαρχία στο στράτευμα. Θεωρούσε ότι οι τοπικιστικές τάσεις αποτελούσαν εμπόδιο για την οργάνωση του Αγώνα. Η Ιστορία του Ελληνικού Έθνους επιβεβαιώνει τον σχεδιασμό του Υψηλάντη για συγκεντρωτική διοίκηση, καθώς θεωρεί ότι έτσι διασφαλίζει την τροφοδοσία και την πειθαρχία του στρατού, προϋποθέσεις απαραίτητες για την απελευθέρωση («να δημιουργηθεί... Επανάσταση»). Το κείμενο Α επιβεβαιώνει, επίσης, τη θέληση του Υψηλάντη να αναλάβει τη στρατιωτική και πολιτική ηγεσία του Αγώνα και συμπληρώνει ότι γι αυτό προσεγγίζει το αστικό στοιχείο της εποχής. Συνάντησε, όμως, την αντίσταση των γαιοκτημόνων, οι οποίοι επιθυμούν συλλογική και ανεξάρτητη αλλά όχι κεντρική διοίκηση («Στην απαίτησή του... σχέδιό τους»). Άλλωστε, σύμφωνα με τις πληροφορίες του κειμένου Β, ο Υψηλάντης, είχε αντιληφθεί ότι η κατάσταση αυτή εξυπηρετούσε και διαιώνιζε

την εξουσία των προκρίτων, καθώς τα λάφουρα και τα πυρομαχικά, που θα περνούσαν στην κατοχή τους μετά τις νίκες του στρατού, θα μπορούσαν να διατηρήσουν και τον στρατό και την εξουσία τους («το αποτέλεσμα... μικροκαπεταναίους»). Οι πρόκριτοι, έχοντας διαφορετικές επιδιώξεις, ήθελαν να είναι όλοι υπεύθυνοι για όλα. Συγκροτήθηκαν λοιπόν οι πρώτες παρατάξεις.

β. Το «Προσωρινόν Πολίτευμα» της Επιδαύρου, το πρώτο σύνταγμα της Επανάστασης, ψηφισμένο από την Α΄ Εθνοσυνέλευση, έδωσε το 1822 λύση στο πρόβλημα της ηγεσίας του Αγώνα, με τον αντιαπολυταρχικό χαρακτήρα του και τη θέσπιση πολυαρχικής εξουσίας. Το κείμενο του Κ. Κωστή συμπληρώνει την ιστορική αφήγηση σχετικά με τις αποφάσεις της Α΄ Εθνοσυνέλευσης στην Επίδαυρο. Προβλεπόταν αντιπροσωπευτική διακυβέρνηση, διάκριση των εξουσιών, ενώ η Πολιτική Διοίκηση ήταν στα χέρια δύο σωμάτων με ετήσια θητεία, του Βουλευτικού και του Εκτελεστικού. Ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος κατόρθωσε να γίνει ρυθμιστής της κατάστασης, έχοντας εξασφαλίσει για τον κύκλο του και για τους προκρίτους την εξουσία, ενώ αγνοήθηκαν ο Κολοκοτρώνης και ο Υψηλάντης. Έτσι δημιουργήθηκε ρήγμα στις σχέσεις μεταξύ στρατιωτικών και προκρίτων. Οι πληροφορίες αυτές ενισχύονται από το κείμενο Γ, καθώς αναφέρεται ότι ο Υψηλάντης υποβαθμίστηκε με την εκλογή του ως πρόεδρος του Βουλευτικού και συμπληρώνεται ότι παραγκωνίστηκε και η Φιλική Εταιρεία αφού δεν υπάρχει καμία σχετική αναφορά, ενώ το σύμβολό της στην Εθνοσυνέλευση, ο Φοίνικας, αντικαταστάθηκε με την Αθηνά («Ο Υψηλάντης-υποβαθμιζόταν, «παραγκωνισμός της Φιλικής Εταιρείας»).